

HDZ DOBIO NOVOG PREDsjedNIKA

**FRANKOVIĆ: DUBROVAČKI DOGOVOR
NA GLASOVANJE, PA ŠTO ISPADNE** > str. 3

županijski tjednik subota 08.03.2014. • broj 3292 • godina LXI. • cijena 10 kn (1.30 €; 2.5 KM)

www.dubrovacki.hr

dubrovački vjesnik

SENZACIONALNO OTKRIĆE

**Meštrovićev
gigantski reljef
kralja Petra
73 godine skriven
u bunkeru
Umjetničke galerije**

> str. 4

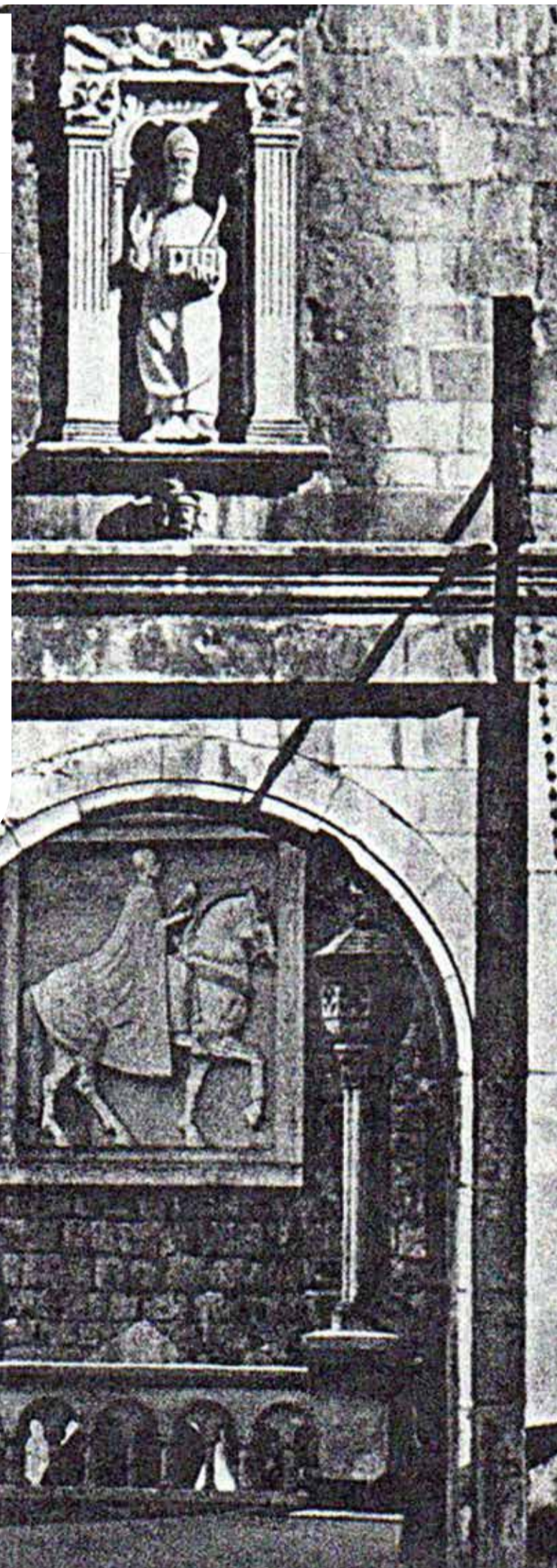
UZ DAN ŽENA

**Agata
Stojić, prva
taksistica
županije**

> str. 11

PRVI DONOSIMO

**Dogradonačelnik
Raguž uvodi red
na javnim
površinama** > str. 14

EKSKLUZIVNO: PIŠUĆI NOVU KNJIGU, DUBROVAČKI OTKRIO SPOMENIK KRALJU PETRU SKRIVAN OD JAVNOSTI

Hoće li Meštrović 'izjahati' iz 'groba'

Piše: Suad Ahmetović

Aktualni povod objavljivanja ovog teksta je navjerno da će uskoro Foklorni ansambl „Lindo“ prestati koristiti prizemne prostorije u zgradi Umjetničke galerije i preseliti u posebno za njega uređeni dio obnovljenog karantenskog zdanja Lazareta. Kako je u vezi s tim iznesena ideja da se neiskorištene prostorije Umjetničke galerije prenamijene za nove svrhe, može se predvidjeti da će se poduzimanjem predstojećih adaptacijskih radova doći do jednog izuzetno zanimljivog otkrića – monumentalnog reljefa slavnog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića, tamo davno skrivenog na sasvim neobičan način, zbog toga jer je na njemu prikazan srpski kralj Petar I. Karadorđević. Uvodno je o ovoj temi potrebno pojasniti okolnosti koje su prethodile izradi, postavljanju i uklanjanju Meštrovićeva reljefa u Dubrovniku. Pri kraju prvog svjetskog rata odlukom Hrvatskog sabora od 29. listopada 1918. raskinute su sve državno-pravne veze Hrvatske s Bečom i Budimpeštom, a istodobno

je od zemalja na kojima su u Austro-Ugarskoj Monarhiji živjeli južnoslavenski narodi osnovana Država Slovenaca, Hrvata i Srba. Novom državom je upravljalo Narodno vijeće SHS sa sjedištem u Zagrebu. Njeni prvi organi bili su odbori narodnih vijeća u općinama. U Dubrovniku je Mjesni odbor Narodnog vijeća osnovan istog dana kad je proglašena ta nova država. Dubrovačko pučanstvo, kao i ljudi u svim ostalim krajevima Države SHS, manifestiralo je oduševljenje prestankom rata i oslobođanjem od stoljetne tuđinske vlasti u „tamnici naroda“. Službeno je prvi svjetski rat završio 11. studenog 1918. potpisivanjem njemačke kapitulacije. Međutim, već 13. studenog, na poziv Mjesnog odbora Narodnog vijeća Dubrovnika, na teritorij Države Slovenaca, Hrvata i Srba ušla je jedna postrojba Kraljevske srpske vojske. O tomu je komentirao povjesničar Franko Mirošević: »Ulazak srpske vojske na područje dubrovačke općine značio je ujedno i čin agresije i svojevrsan vid njezine okupacije. Njezin su dolazak priželjkivali oni dubrovački političari koji su se

zalagali za stvaranje južnoslavenske države pod vodstvom Srbije, a upravo su oni, u većini u Odboru Narodnog vijeća, imali svu vlast – stoga su je i pozvali. Taj su ulazak oni veličali i slavili kao veliki dan u povijesti Dubrovnika i Dubrovčana, ističući da im je srpska vojska donijela slobodu. Bila je to jedna u nizu obmana tih velikosrba, koji su se zalagali za likvidaciju Države Slovenaca, Hrvata i Srba, i za proglašenje Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Oni koji su tako mislili faktično su negirali postojanje Države Slovenaca, Hrvata i Srba. Apsurdno je istaći navodni „oslobodilački“ karakter te vojske, jer ona nije oslobodila pučanstvo južne Dalmacije, nego ga je, naprotiv, pokorila i njime vladala.« Dubrovačke unitarističko-centralističke snage su svake godine raznim svečanostima obilježavale datum ulaska srpske vojske u Dubrovnik ističući navodni oslobodilački karakter njena dolaska.

Dubrovniku nametnuta velikosrpska obilježja

U nastalim poslijeratnim prekranjima državnih granica u Europi trajala je Država SHS još vrlo kratko – do 1. prosinca 1918. – kad je u Beogradu proglašeno »ujedinjenje samostalne Države Slovenaca, Hrvata i Srba u jedinstveno Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca« (kasnije ustaljenog naziva Kraljevina SHS). Taj čin nije prihvatila Hrvatska vlada niti ga je potvrdio Hrvatski sabor. Formalni vladar nove države postao je srpski kralj Petar I. Karadorđević veličan laskavim

Detalj svečanog otkrivanja Meštrovićeva reljefa kralja Petra I. Karadorđevića

epitetima Veliki i Oslobođitelj, ali je on zbog bolesti još 1914. prenio kraljevska ovlaštenja na svog sina prijestolonasljednika Aleksandra koji je do očeve smrti vladao kao regent. Od samog uspostavljanja Kraljevine SHS forsirana je velikosrpska dinastička hegemonija i odanost kralju kojeg se nazivalo genijem, idealom, najsajnijim

simbolom, vladarom nedostižnih moralnih visina. U Dubrovniku se veličanje srpstva u političkom i kulturnom smislu manifestiralo preimenovanjima tradicionalnih naziva javnih gradskih prostora: glavna ulica Placa prozvana je Placa kralja Petra I. Velikog Oslobođitelja, a paralelna Ulica od puča dobila je novi naziv Ulica kralji-

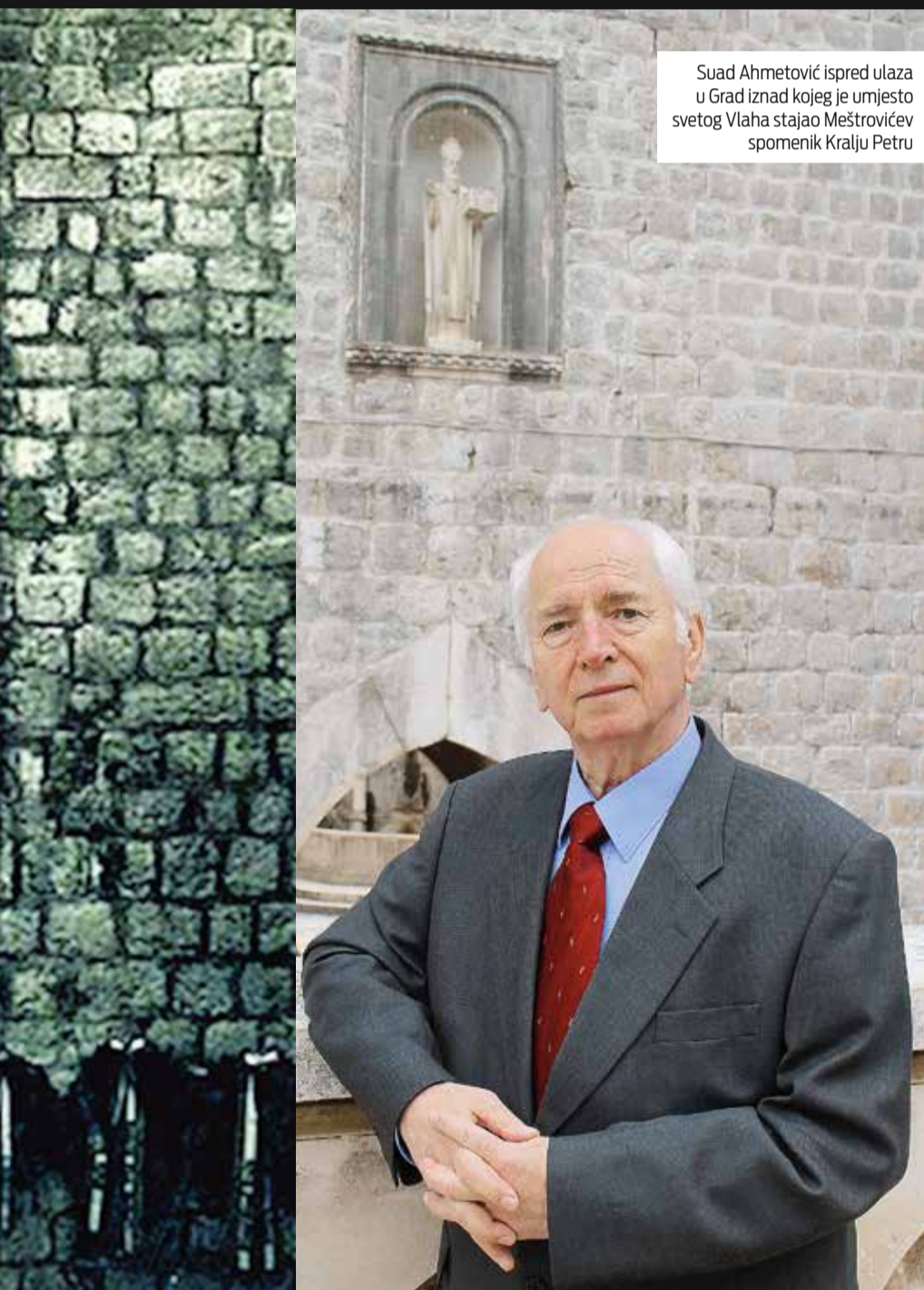
ce Marije. Popularno višestoljetno okupljalište Dubrovčana kod zapadnog ulaza u grad – Brsalje – postalo je Placa kralja Aleksandra. U nizu takvih preimenovanja najvažnijih trgova i ulica nametnuti su novi nazivi Poljana cara Dušana, Šetalište generala Petra Živkovića i slični, što je bio jedan od izraza nastojanja da se briše po-

Talijani spasili reljef

Ustaški dužnosnici najvjerojatnije bi bili uništili spomen-obilježje kralja Petra da ih nisu spriječili talijanski okupatori koji su to Meštrovićevo djelo namjeravali prenijeti u Italiju i pokloniti kraljici Eleni di Savoia. Naime, ta se kraljica – inače kćer crnogorskog kralja Nikole I. – prije udaje za talijanskog vladara Vittoria Emanuela III. Savojskog zvala Jelena Petrović-Njegoš.

NOVINAR I PUBLICIST SUAD AHMETOVIĆ
I PUNIH 39 GODINA

Meštrovićev konjanik 'obniznice'?

Suad Ahmetović ispred ulaza u Grad iznad kojeg je umjesto svetog Vlaha stajao Meštrovićev spomenik Kralju Petru

Prije 90 godina bio je na dubrovačke zidine postavljen monumentalni reljef slavnog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića s prikazom srpskog kralja Petra I. Karađorđevića. Godine 1941. reljef je skinut s míra, 1945. je prenesen u prizemlje nacionalizirane palače brodovlasnika Boža Banca (sadašnje Umjetničke galerije) i prislonjen prednjom stranom uz zid da se ne vidi što prikazuje, a 1975. je nestao iz vidokruga i na njega se potpuno zaboravilo. Što se se događalo s tim Meštrovićevim djelom i gdje se sada nalazi objašnjava dubrovački novinar i publicist Suad Ahmetović objavljujući skraćeni rukopis jednog od poglavlja svoje nove knjige koju priprema za tiskanje

vijesni identitet Dubrovni-ka kao izrazitog hrvatskog grada. Kad je 16. kolovoza 1921. godine kralj Petar I. umro, u Kraljevini SHS su podizani spomenici i spomen-obilježja ne samo da bi se ovjekovječio njegov lik i djelo već i s očitom namjerom širenja velikosrpskih pretenzija. U tadašnjim novinama piše kako je dubrovačko Op-

ćinsko vijeće, »tumačeći volju cijelog gragjanstva«, odlučilo »da se grad Dubrovnik vidljivim znakom oduži Kralju Petru Velikom Osloboditelju« podizanjem spomenika Među vratima od Pila, »gdje će za vječita vremena ostati potomstvu na uspomenu i zavjet veliko djelo oslobodjenja i ujedinjenja u jedinstvenu državu«.

Izradba spomenika povjeren je slavnom hrvatskom kiparu Ivanu Meštroviću, po čijoj je zamisli preuređen cijeli povijesni prostor od pokretnog mosta na Pilama do vrata kroz koja se ulazi na Placu, gdje je izgrađeno stubište s lijevom balustradom.

Recentni reljef s likom kralja Petra I. prikazanog u impozantnoj pozi na

konju i sa sokolom na ru- ci ugrađen je u gradske zidine točno iznad ulaza na Placu. Zbog golemih dimenzija – površine oko deset četvornih metara i izrađenosti od bijelog kamena – jako se isticao na sivilu gradskih zidina, dominirajući cijelim prostorom. Toliko upečatljiv izgledao je poput ogromnog velikosrpskog pečata na mírima

(zidinama) Grada svetoga Vlaha. Da je početni pristup dubrovačkih građana bio drukčiji vidi se već po nazivu Odbora za podignuće spomenika oslobođenja od austrijske vlasti. Zato mnogim Dubrovčanima nije bilo po volji što je Meštrović predstavljao apstraktnog pojma oslobođenja sveo na personifikaciju »vlaškog kra-

lja«. Mnoge zanimljive detalje o okolnostima podizanja tog spomeničkog obilježja i društveno-političkim prilikama u Dubrovniku toga doba opisao je Ivan Meštrović u svojoj memoarskoj knjizi »Uspomene na političke ljude i događaje«.

NASTAVAK NA STR. 6

NASTAVAK SA STR. 5

Valja imati u vidu da se na reljefu ističe natpis: PRVOM JUGOSLOVENSKOM KRALJU PETRU VELIKOM OSLOBODIOCU DUBROVNIK MCMXXIII Tako sročnim natpisom kipar je Petra I. titulirao jugoslavenskim kraljom, iako je država pod imenom Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca postojala sve do 3. listopada 1929. kad je novi kralj Aleksandar promijenio njen naziv u Kraljevinu Jugoslaviju.

Zbog natpisa prijetio sukob

Taj Meštrovićev izraz, kako pišu povjesničari, dovodi se u izravnu vezu s činjenicom da se on tijekom svog političkog djelovanja »u mnogo navrata deklarirao kao vatreni integralni jugoslavenski nacionalist«, uvjeren da je »Jugoslavija najbolji državno-pravni okvir za južnoslavenske narode, koji su zbog povijesnih okolnosti razdvojeni ali su u svojem najdubljem etničkom supstratu jedan narod«. To svoje uvjerenje Meštrović je dugo zastupao, premda se – kako piše u svojoj knjizi - u mnogobrojnim kontaktima sa srpskim državnici-ma, političarima i drugim istaknutim osobama imao priliku uvjeriti da oni jugoslovenstvo tumače u smislu ekspanzionističkih velikosrpskih pretenzija. Potpuno „otrežnjenje“ od unitarističkog jugoslovenstva uslijedilo je kod Meštrovića kad je njegov dugogodišnji poznanik kralj Aleksandar Karađorđević 6. siječnja 1929. ukinuo Ustav, raspustio Narodnu skupštinu i uveo samovlašće poznato kao šestosiječanjska monarhistička velikosrpska diktatura.

Dvojezični natpisi na trgovinama na Stradunu

Kao odraz političkih previranja i izražavanja međunarodnih suprotnosti u novostvorenoj državnoj zajednici Srba, Hrvata i Slovenaca, u Dubrovniku je vođena burna rasprava o natpisu na reljefu s likom kralja Petra. Opisujući detaljno ta zbivanja Meštrović je naveo da je zbog natpisa »u građanstvu nastala uzbuna i prijetio nemio sukob«, te da je na izvanrednoj sjednici Odbora održanoj u njegovoj nazočnosti predloženo »da se onoga koji je taj natpis sastavio stavi pred sud, da se tendenciozni natpis oteše, te da se ureže natpis s naslovom kako je Ustavotvorna skupština zaključila, to jest: Petar I. Veliki Osloboditelj, s podnaslovom: Kralj Srba, Hrvata i Slovenaca«. Ipak, natpis nije promijenjen, jer je kipar inzistirao da se poštuje ugovor s Odborom po kojem se njemu »prepušta u svemu i po svemu izrada spome-

nika, bez ičijeg prava da se u to miješa«. Iznenađujuće je da Ivan Meštrović u svojim „Uspomenama“ uopće ne spominje da je nedugo nakon reljefa kralja Petra I. Karađorđevića izradio i kip s likom dubrovačkog nebeskog zaštitnika sv. Vlaha, s namjerom da oba budu istodobno otkrivena na istoj lokaciji. Kako je taj svečev kip znatno manji od reljefa kralja Petra, a uz to je bio postavljen gotovo do samog gornjeg ruba visokih gradskih zidina pa i stoga manje upadljiv, svakom prolazniku je bilo jasno kakva se poruka iz takvog odnosa isčitava. Svečanost otkrivanja tih spomen-obilježja održana je na prostoru Među vratima od Pila 1. prosinca 1924. kad je u Kraljevini SHS proslavljan Dan narodnog ujedinjenja. Tadašnji dubrovački tjednici, kao da su se natjecali u glorificiranju kralja, objavljivali su u svim tek-

stovima brojne fraze kojima su vrlo naglašeno isticali od kakvog je značaja za Dubrovnik otkrivanje reljefa s njegovim likom. Cijeli prostor Među vratima od Pila bio je iskićen brojnim velikim vijencima postavljenim po gradskim zidinama i na balustradi. Poslije svećanih govora zapucale su salve iz topova ratnih brodova usidrenih na pučini pred tvrđavom Lovrjenac i s tvrđave Minčete, duž cijele glavne dubrovačke ulice Place bile su postrojene brojne čete kopnene vojske, mornarice i artiljerijskog odjeljenja s topovima, zvonila su sva gradska zvona, vojna glazba svirala je himne... Među onima koji su manifestirali poltronska podilaženja jugoslavenskom monarhističkom režimu bio je tadašnji profesor i direktor Pomorsko-trgovačke škole u Dubrovniku Jorjo Tadić (poslije poznat kao istaknuti povjesničar), inače rođen u Starom Gra-

du na otoku Hvaru, deklariran kao srbo-katolik, koji je napisao da su »Dubrovčani nad ulaznim vratima svoga grada postavili dva simbola i ideala: Sv. Vlah, predstavnika starog Dubrovnika, i Kralja Petra, predstavnika ne samo općenarodnih nego i njihovih nacionalnih nastojanja i konačnih pobjeda«.

Nedoumice o sudbini Meštrovićeva umjetničkog djela

Spomenički reljef Petra I. Karađorđevića uklonjen je s gradskih zidina u drugom svjetskom ratu, početkom lipnja 1941. godine, kad je Dubrovnik bio proglašen sjedištem Velike župe Dubrava u sastavu tzv. Nezavisne države Hrvatske, ali je zapravo bio dio područja okupiranog od talijanske fašističke vojske. Ustaški dužnosnici najvjerojatnije bi bili uništili spomen-obilježje kralja Petra da ih nisu spriječili talijanski okupato-

ri koji su to Meštrovićevo djelo namjeravali prenijeti u Italiju i pokloniti kraljici Eleni di Savoia. Naime, ta se kraljica – inače kćer crnogorskog kralja Nikole I. – prije udaje za talijanskog vladara Vittoria Emanuela III. Savojskog zvala Jelena Petrović-Njegoš. Njena starija sestra Zorka bila je supruga Petra I. Karađorđevića – prikazanog na Meštrovićevu reljefu – odnosno majka u Marseillesu ubijenog jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića i baka u izbjeglištvo pobjeglog jugoslavenskog kralja Petra II. Karađorđevića. Imajući u vidu te rodbinsko-dinastičke veze mislili su talijanski okupatori da će ugoditi kraljici Eleni ako Meštrovićev spomenički reljef predaju njoj. Kad je kamena gromada teška oko tri tone skinuta s gradskih zidina, prenesena je na talijanski brod koji je iz gruške luke trebao u konvoju otploviti u Italiju.

Istražujući što se dalje događalo saznao je autor ovog teksta iz pisanih izvora (koje u svojoj knjizi navodi u fusnotama) i u razgovorima s nekolicinom starijih dubrovačkih sugrađana. Ustaše su već u prvim danima okupacije zamijenili naziv glavne ulice Place imenom svog poglavnika Ante Pavelića, a prema svojoj nacionalističkoj ideologiji su preimenovali i neke druge ulice. Istodobno su s pročelja zgrada uklonili sve table na kojima su osim latinicom bili i ćirilicom napisani nazivi javnih ustanova, trgovina, ugostiteljskih i obrtničkih radnji. Podignuvši skele Među vratima od Pila skinuli su sa zidina i razbili dvije spomen-ploče: jedna je bila posvećena „oslobodilačkoj“ Srpskoj vojsci,

INICIJATIVA

Spomenik Kralja-Lučonoše

U Dubrovniku je bila pokrenuta i inicijativa za podizanje spomenika jugoslavenskom kralju Aleksandru, neposredno nakon što je na njega 9. listopada 1934. izvršen atentat u Marseilleu za vrijeme službenog posjeta Francuskoj. Inicijator je bio tadašnji načelnik Općine Dubrovnik dr. Miče Mičić, koji je na sastanku građana 2. studenog iste godine predložio da se spomen-ploča kralju Aleksandru podigne s unutrašnje strane gradskih zidina, to jest iznad gradskih vrata kod Velike Onofrijeve česme i Crkve sv. Spasa. Sudionik sastanka dr. Novak Bukvić smatrao je da bi bolje bilo izgraditi na Pilama »veličanstven jugoslavenski hram, kojem bi na vrhu bio spomenik Kralja-Lučonoše«. Po mišljenju dubrovačkog dijecezanskog biskupa dr. Josipa Marije Carevića, spomenik kralju trebalo bi podići na Placi Kralja Aleksandra (Brsaljama), s tim da se s tog predjela ukloni Amerlingova česma. Da sve bude u istom stilu pobrinuo se Kristo Brailo predloživši postavljanje kraljeva spomenika na trgu pred Crkvom sv. Vlaha – točno na mjestu s kojeg treba ukloniti Orlandov stup, simbol slobode i neovisnosti nekadašnje Dubrovačke Republike!

Zid iz kojeg su skriveni Meštrovićev reljef i gipsana skica

a druga kao spomen na poginule Dubrovčane koji su kao dobrovoljci ratovali na strani Srbije protiv Austrije i Mađarske. Ustaše su htjele uništiti i reljef kralja Petra, ali su ih spriječili talijanski okupatori, naredivši da se to Meštrovićevo djelo brižljivo skine i stručno upakira, nakon čega je počelo njegovo „šetanje“ po Dubrovniku. Dok je reljef bio na talijanskom brodu u Gružu intervenirao je predsjednik dubrovačke općine dr. Josip Baljkas, zahtijevajući da ga se iskrca jer »Meštroviću još nije isplaćena ugovorena cijena od 14 miliona dinara«. Iskrca s broda, reljef je nekoliko dana stajao na obali uz talijansku „počasnu stražu“. U međuvremenu su se ustaše i Talijani dogovorili da reljef kralja Petra ipak otplovi u Italiju. Međutim, neposredno prije nego što je ponovno ukrcao na brod, stigao je iz Rima brzoplov s naputkom da ga „za sada“ sprema u nekom gradskom magazinu. Tako je reljef ponovno vraćen u Grad. Neposredno nakon drugog svjetskog rata uslijedilo je prenošenje Meštrovićevega reljefa u prizemnu prostoriju nacionalizirane palače brodovlasnika Boža Banca na gradskom predjelu Ploče. Tamo je reljef prislone uz zid, okrenut tako da se ne vidi što je na njemu isklesano.

Kralj u šupljem zidu

Palača Banca je 1948. godine pretvorena u Umjetničku galeriju. Posjećujući likovne izložbe svojedobno sam i ja imao priliku vidjeti u prizemlju zgrade, lijevo od sporednog ulaza s ceste, neobično smješten golemi kameni blok, ali – tamo ga nisam zatekao. Pažljivim razgledanjem prizemlja uočio sam da na zidu s desne strane od ulaza postoje jedva vidljive crte koje su upućivale na pregradnju. Intuitivno sam kucnuo u zid i po zvuku zaključio da se iza njega nalazi šupljina. Tadašnji ravnatelj galerije prof. Antun Maračić bio je potpuno iznenađen mojim propitkivanjem,

rekavši da o tome ništa ne zna. Ipak je na moje inzistriranje provjerio dokumentaciju i ustanovio da Meštrovićevo umjetničko djelo nije nikad uvršteno u fundus te kulturne ustanove. Među spisima je Maračić pronašao samo jedno pismo prethodnog ravnatelja galerije prof. Antuna Karamana, datirano 9. listopada 1975. godine. Polazeći od tog pisma saznao sam nešto gotovo nevjerovatno. Naime, potkraj 1975. godine prostorija u kojoj se nalazio reljef, s još nekim dijelovima prizemlja Umjetničke galerije, dodijeljena je dubrovačkom Folklornom ansamblu „Linda“ da ih koristi kao vježbovnicu. Nedugo nakon useljavanja „Linda“ uslijedila je adaptacija prostorija, pa je reljef zasmetao smještaju sanduka s narodnim nošnjama i drugim prostornim potrebama. Tadašnji direktor galerije prof. Antun Karaman uputio je dopis Izvršnom vijeću Skupštine općine Dubrovnik tražeći da se

zultirao čelnike Skupštine općine Dubrovnik, Općinskog komiteta SK i Općinske konferencije Socijalističkog saveza. Njihova su stajališta bila međusobno sasvim oprečna: dok su jedni smatrali da bi se Meštrovićeve radovi mogli na nekom prikladnom mjestu izložiti kao umjetnička djela, po mišljenju drugih problem bi se najbolje riješio uništavanjem i reljefa i gipsane skice, ali oni nisu željeli da se pozivamo na njih. Na kraju su odluku donijeli Upravni odbor i Umjetnički savjet „Linda“, prihvativši prijedlog Ante Kalmete, pa je u sklopu cjelovite adaptacije prostorija vježbovnice izgrađen novi zid iza kojeg se u uskom šupljem prostoru sada nalaze golemi kamena ploča s reljefnim prikazom kralja Petra I. Karađorđevića i gipsana skica tog spomen-obilježja. Za ta dva Meštrovićeva umjetnička djela, zaštićena novim ožbukanim i obojenim zidom, sklonjena iz vidokrugova, više nitko nije pokazivao za-

nimanje i ona su pala u zaborav. Gdje se sada nalaze zna još samo nekoliko starijih Dubrovčana, bivših članova našeg folklornog ansambla. « Na gradskih zidinama Među vratima od Pila može se zamijetiti da su oko niše u kojoj sada stoji Meštrovićev

kip sv. Vlaha kamene kocke svjetlije boje u odnosu na izvornu gradnju tog mjesta, to jest da se nazire gdje se prethodno nalazio i koliku je površinu zauzimao reljef s likom kralja Petra I. nazivanog Veliki Oslobođitelj. Također se nazire da je oko tri metra višojem drukčijim kamenom zatvoreno udubljenje u kojem je bila ugrađena niša sa svećevim kipom u vrijeme dok je na zidinama stajao reljef s prikazom kralja Petra I. Nakon sedam desetljeća skrivanja reljefa u prizemnoj prostoriji zgrade Umjetničke galerije i poslije četiri desetljeća od njegova zazidavanja u tamošnju improviziranu „grobnicu“, ponovno se nameće pitanje konačne sudbine tog umjetničkog djela Ivana Meštrovića. Očekivano pokretanje principijelne rasprave radi dobivanja odluke nadležnih gradskih i državnih institucija i mjerodavnih stručnih osoba ne bi se trebalo pretvoriti u otvaranje „Pandorine kutije“.

Preimenovanje

Glavna ulica Placa prozvana je Placa kralja Petra I. Velikog Oslobođitelja, a Ulica od puča dobila je naziv Ulica kraljice Marije. Popularno višestoljetno okupljalište Dubrovčana kod zapadnog ulaza u grad – Brsalje – postalo je Placa kralja Aleksandra

za reljef odredi neko odgovarajuće mjesto izvan galerije, a dopis je prosljedio i Zavodu za zaštitu spomenika kulture, ali nije dobio nikakav odgovor. Nakon toga se na rješavanje problema angažirao utemeljitelj, umjetnički direktor i koreograf „Linda“ Sulejman Muratović mi je ispričao: »Najprije sam obavio razgovor s predsjednikom Umjetničkog savjeta našeg ansambla Antom Kalmetom, koji je dao ideju da se reljef prislone na suprotnu stranu prostorije i ispred njega izgradi novi zid kojim će ga se zakloniti da nikome ne smeta. Kako je Kalmeta ujedno bio direktor ustanove „Dubrovački muzeji“, obavijestio me je o svojoj zamisli da se u istu prizemnu prostoriju Umjetničke galerije prenese i Meštrovićeve gipsane skice tog reljefa koja se nalazila u muzeju „Rupe“, prekrivena platnom, te da se i ona zakloni novoizgrađenim zidom. Da ne bi naknadno bilo nekih prigovora, o tome sam kon-

KOLUMNA

PIŠE
Antun Masle

RAVNOTEŽA STRAHA

Tkogod malo ozbiljnije na duži rok prati što se događa u bližem i daljem susjedstvu mogao je znati što će se dogoditi pobijedi li u Kijevu ulična revolucija. Posljednji za koje bi se moglo reći da su iznenađeni svakako su stratezi zapadnog bloka zemalja: oni su priču potaknuli, financirali, pomogli u provedbi, a sve to u kratko vrijeme održavanja Zimskih olimpijskih igara u Sočiju dok se nije mogla očekivati bilo kakva oštrija reakcija Moskve. Na koncu, revolucija je „pregazila“ i sporazum od 21. veljače uz garanciju Rusije, Njemačke i Francuske da će se sudbina vlasti odrediti izborima. Pojeo stampedo.

Tehnički gledano, prevrat je izveden brzo i efikasno, ekspresno s obzirom na značenje i ulogu Ukrajine i povijesne veze s Rusijom. Najprije masovno okupljanje naroda na mirnim prosvjedima, a onda eskalacija, zapaljane gume, bacanje molotovljevih koktela na policiju, i na kraju snajperska vatra po kome god. Sve to unijelo je nevjerovatnu pomutnju i omogućilo protjerivanje predsjednika Janukoviča i instaliranje ljudi koji nisu izabrani. Iskreno, ukrajinska specijalna policija je otpjela takve batine da je naprosto nevjerovatno što nije bila oštrija. Usred te gungule jedna je TV postaja, nakon što je pustila snimke policajaca zapaljenih molotovljevim koktelima, izravno uključila američkog šerifa s pitanjem kako bi reagirali vaši policajci? Čovjek je kratko rekao: use of lethal force, ili upotreba smrtonosne sile. No doubt.

Tehniku prevrata smo već vidjeli u brojnim drugim glavnim gradovima, od Bukurešta, preko Sarajeva, Beograda, Kijeva prvi put 2004., do Tripolija, Kaira, Tunisa, i evo opet Kijeva, ali s puno težim posljedicama nego prvi put.

Jači ulog, jača reakcija. Ono što zapadne sile ovoga puta neće i ne mogu napraviti jest zona zabrane leta, ubacivanje specijalnih snaga kao prethodnicu bombardiranja ili bilo kakve druge prikrivene ili otvorene borbene akcije. Nemaju dovoljno resursa, jednostavnije reče-

no, kad je riječ o Rusima na snazi je ravnoteža straha.

Rusi, koliko god je vojna intervencija za svaku osudu, ali ne ništa novo u arsenalu dviju sila (Afganistan, Irak, Gruzija, Libija, Sirija), zato što je riječ o Ukrajini, prvom susjedu, zemlji preko koje prolaze žile kucavice ruskog gospodarstva, naftovodi za Europsku uniju, i u kojoj je najvažnija baza crnomorske flote, upali su u vrijeme vikenda kad se uglađena zapadna diplomacija odmara od radnog tjedna. S petka na subotu. Specnaz, svoje elitne jedinice su rasporedili i prije nego što su se gospoda euroatlantski diplomati uspjeli dozvati mobitelima.

Kad je već tako, pametnije je pregovarati. Prijetnje sankcijama, zamrzavanjem imovine i sličnim mjerama u ovom slučaju nisu baš primjenjive bez ogromne štete i po onoga tko sankcionira. Amerika bi mogla ostati bez dolara, a Njemačka i EU bez plina. Zapad nije u stanju sankcijama nauditi ni Iranu, a kamoli Rusiji.

Rasplet? Postoji srednji put bez daljnjeg zaoštavanja i mogućeg prolijevanja krvi epskih razmjera. Najočitiiji način smirivanja je zapadna potpora Juliji Timošenko, političarki koja je u dobrim odnosima s Putinom u povratku na vlast u Kijevu, umjesto sadašnjih nikad izabranih, nametnutih vođa revolucije. Potom pregovori i uređenje odnosa na tragu odnosa prije revolucije, uz poštovanje obostраниh interesa. Ako netko misli da će Rusi zbog ulične revolucije preseliti crnomorsku flotu s Krima u zabit Novorosijsk, na strateški neupotrebljivom sjeveroistočnom rubu Crnog mora, ili je budala, ili želi svjetski rat. Politika bi trebala biti umjetnost mogućeg, nemoguće obično vodi u nezamislivo.

Igdje smo tu mi? Vidim, držimo se dosta suzdržano, što je za svaku pohvalu. Vesna Pusić i šef Zoran Milanović, nakon što su udarili sankcije Iranu (jedina zemlja s kojom Hrvatska ima pozitivnu trgovinsku bilancu) i Siriji (popušili najveće strano ulaganje i par milijardi zarade godišnje), zasad se ne zalijeću, ali pođe li po zlu, morat će sudjelovati.

Baš bi bilo moćno da Hrvatska opali sankcije Rusiji, svome najvećem vanjskotrgovinskom partneru, a još moćnije bi zvučala objava rata u sklopu NATO saveza. Za inat Srbima i svim pravoslavcima.